

Raffai Csilla: „*Falusi szállásadók innovációképesség érettségének vizsgálata*” című disszertációjáról.

Könnyíti is, de egyben a kihívást erősíti, ha egy értékelő munkája során a disszertáció elkészültének a folyamatába is betekinthez. Különösen akkor igaz ez a megállapítás, ha véleményével – amelyet a munkahelyi vitán képviselhetett – még formálni is tudja a készülő művet. Én bírálóként munkám megkönnyítőjének tekintem a házi védés és a végső megmérettetés „termékeinek” az ismeretét. Ebből az okból eltekinthetek a formális, terjedelmi értékelés ráhangoló köreitől és kimondhatom, hogy a házi védés óta eltelt hónapokat kihasználta a szerző, lényeges pontokon nyúlt újra az agyához és mindezt jól tette!

Az igazán terjedelmes dolgozat újabb irodalmakkal bővült, új megközelítések és ezekkel együtt új alfejezetekkel bővítette, néhány esetben pedig a túlírt részekben szűkítette a tematikát. Mindezek a módosítások a dolgozat érthetőségét, logikai ívét, belső arányait és koherens rendszerét javították!

Formai és egyben tartalmi szempontból az is megállapítható, hogy a szakirodalmi feldolgozás igényeit kielégítő bibliográfiája - amely internetes hivatkozásokat is tartalmaz – közel 1/3 részében külföldi, idegen nyelvű szakanyagokat is feldolgozott. Értékelve a dolgozattal kapcsolatos formai elvárásokat megállapítható, hogy szerzője gondos munkát végzett, a disszertáció külső megjelenése, ábráinak, táblázatainak kivitelezése nívós és jól szolgálja a leírtak értelmezését. A dolgozat egységes fogalmazásban és jó stílusban készült. A szakmai tartalom érthetőségét példászerűen ritkán zavarták meg kisebb gépelési hibák. A dolgozat citációs rendszere megfelel az elvárásoknak.

A kötelező penzumon túljutva az opponensnek választ kell adnia azokra az alapvető kérdésekre, hogy az értekezés témája újszerű-e, hordoz-e aktualitásokat és van-e tudományos és társadalmi jelentősége? Komoly kérdések, a disszertáns számára akár sorsdöntőnek is tekinthetők. A válasz hosszan az értékelésből fog kibontakozni, ám röviden is kimondható, hogy a falusi turizmus, amelynek meghatározó eleme a vizsgált szállásadói tevékenység, meggyőződésem szerint, és a vidékfejlesztési források megfigyelhető felhasználási arányai szerint is, a vidék társadalmi-gazdasági innovációjának fontos eleme és jelensége is egyben. Ennek a kérdéskörnek a vizsgálata – annak elméleti jelentőségén túl – konkrét fejlesztési

eredményeket hozhat. A dolgozat témafelvetése kettős: egyrészt vizsgálja a falusi szállásadói tevékenységet, beágyazza azt a turizmus tematikus és területi rendszereibe; másrészt keresi a módszert a tevékenység objektív értékelésére. Az összekapcsolódó két irány már megközelítései szerint is újszerűnek tekintendő, aktualitásokat hordoz és tudományos jelentőségén túl, társadalmi hatásokat is feltételezhetünk. Erre utalnak a dolgozat kutatási kérdésfelvetései és az a kiterjedt, módszeres szakirodalmi megalapozás, amely a vizsgált problémakörök mindegyikét végigkíséri.

Egy doktori értekezés stabil alapja a szakirodalom magabiztos ismerete, ami magába foglalja annak kritikus értékelését, belső koherenciájának vizsgálatát és súlypontokat megállapító differenciálását. A szerző mindezeket körültekintően, az egyes vonulatokat tematikailag és időbeliségükben is vizsgálva végezte el. Nagy hangsúlyt fektet a pontos definíciókra. A dolgozatban használt fogalmi rendszer – majdnem – minden elemét a szakirodalom álláspontjait ütköztetve határozza meg. A korábbi kritikus megjegyzések élet egy még kiterjedtebb szakirodalmi válogatással vette el.

A vidéki turizmus esik át elsőként ezen a szigorú szakirodalmi kritikán, amelynek időközben kibővített érvelésével egyetértek. Különösen értékes a témakör nemzetközi feldolgozása, ahol nem hagy elvarratlan szálakat. A sokoldalúan definiált falusi turizmus hazai folyamatait, területi képét, keresleti és kínálati viszonyait nagy pontossággal vázolja fel, nem feledkezve meg a fejlesztésekről, sőt azok érzékelhető eredményeiről sem.

A dolgozat felépítése zárt logikai rendszert mutat, megfelel az értekezésekkel szemben támasztott elvárásoknak. Azonban a formai tagolás decimális rendszerben alkalmazott hat szintjét túlzásnak tartom. Ennek az eredménye néhány ¼ oldalas alfejezet, amely „tördeli” az amúgy egységes szerkezetű munkát. A dolgozat gondolati íve megfontolt és letisztult a korábbi anyaghoz képest. A turizmus tematika átfogó, történeti és hazai területi elemzéseiben jól vitte végig az általánostól a konkrétig tartó megközelítést. A második tartalmi egység, a vállalati kultúrák megalapozása újra szélesre nyitotta az átfogó témafeldolgozást, ám a tisztán elméleti fejtegetéseknél is kereste a kapcsolatokat a fő téma a turizmus felé. Ebben a tartalmi egységben jelentős előrelépést tapasztaltam a korábbiakhoz képest.

A kultúra modellek bemutatása és gondos összehasonlítása, a vállalati kultúrák és az innováció mélyelemzése fejezetenként egy-egy nívós – kellően sallangmentesített - elméleti tanulmányt hordoz, amely jelzi, hogy a disszertáció éppen a Menedzsment Intézetben készült. A szerző alapvető célkitűzése, hogy bebizonyítsa, a falusi szállásadás jó alanya a vállalati kultúrák és az innováció érettség vizsgálatának. Erre az alanyra – véleménye szerint - modell építhető. Az alaphipotézis bizonyítására elméleti rendszereket mozgat, külföldi vizsgálati

eredményeket mutat be, amelyek pontosan jelzik a témában való jártasságát. Mindezeket kiegészítve hazai kutatási áttekintést is ad, amely számos korábbi problémát enyhít.

Véleményemet fenntartva a falusi szállásadók – amelyek csak egy szolgáltatási elemét adják – a falusi turizmus terméknek, nem tekinthetők szervezetnek, sőt még vállalkozásnak sem. Ennek ellenére értékelhető kísérletnek tartom a falusi szállásadók települési közösségére felépített vállalati kultúra felfogását.

A módszertanilag magasan értékelhető kérdőívezését és annak mintavételi módszerét korrekten bemutatta, bár az alkalmazott kérdőív a célcsoport számára több komoly kihívást is jelentett.

Mindezek hangsúlyozása mellett azonban kimondható, hogy a szerző jelentős eredményeket ért el az alábbi témakörökben:

1. Meghatározta a falusi szállásadásban vizsgálható képességterületeket, ezekre releváns megállapításokat tett.
2. Nagyon pontosan kidolgozott és dokumentált empirikus kutatást végzett egy példaértékűre fejlesztett kérdőívezéssel.
3. Magabiztosan alkalmazta a begyűjtött adatok elemzésének matematikai-statisztikai módszereit, amelyekkel hipotéziseit igazolta.
4. Modellt dolgozott ki és tesztelt a falusi szállásadók innováció képesség érettségének vizsgálatára.

Ezek közül az 1. és a 4. pontban szereplő megállapításokat újdonságnak tekintem.

Az eredmények korrekt értékeléséhez azonban jeleznem kell, hogy a briliáns matematikai-statisztikai módszerekkel végigvitt bizonyításai, összefüggés elemzései végén a turizmus szakmai megállapításai meglehetősen vékonyra sikeredtek. Az ezekre épülő konklúziói nem lépik túl lényegesen az evidencia szintjét. Véleményem szerint a falusi szállásadás mezőnyének szórtsága, spontán és szubjektív elemeinek a meghatározó szerepe miatt – amire a disszertáns is felfigyelt mélyinterjúzása során - nem optimális alany az innovációképesség érettségének a vizsgálatára a turizmusban.

A jelölt tézis füzetében tartalmában és felépítésében megfelel a Doktori Szabályzatban meghatározottaknak.

Mindezeket összefoglalva az a véleményem, hogy egy elméletileg valamennyi vizsgált témakört magas szinten ismerő, a szakirodalmat elemezni és értékelni képes szerző

modellalkotási próbálkozása jelentős kutatási munka elvégzésével történt. A dolgozat tudományos értékét módszertani kiforrottsága és újszerű megközelítései adják. Az ezekre épülő szakági megállapításai már kevésbé hatnak a relevancia erejével.

A dolgozatot összességében nyugodt szívvel ajánlom tudományos vitára és az **elfogadásra javasolt** kategóriába helyezem!

Pécs, 2014. június 16.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by a horizontal line.

Dr. Szabó Géza (PhD)
egyetemi docens